

Remissyttrande SOU 2023:66 För barn och unga i samhällsvård

Er beteckning: S2023/03032

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen i Jönköpings län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) välkomnar denna utredning till förmån för barn och ungas rättigheter. Vi anser att flera förslag kommer att resultera i en förbättrad och mer jämlik samhällsvård för barn och unga.

Länsstyrelsen är positiv till att utredningen haft barnkonventionen som utgångspunkt i arbetet med att ta fram förslagen och här särskilt utgått från barn och ungas erfarenheter av att vara placerade utanför hemmet. Barn och ungas delaktighet samt deras rätt till information om sina rättigheter genomsyras i flera förslag.

Vi välkomnar också förtydligandet i socialtjänstlagen att god vård ska utföras med "omtanke". Ett förhållningssätt som med fördel kan användas som ledord för handläggare, familjehem och personal på HVB och stödboende.

Länsstyrelsen vill också särskilt framhålla vikten av de förslag som ges kring föräldrastödande insatser. Både för att främja och bibehålla kontakt och umgänge med barnet i anslutning till en placering, då detta är förenat med barnets bästa och egen önskan, men också då barnet flyttar hem efter att ha varit placerade utanför hemmet.

Länsstyrelserna har ett flertal regionala uppdrag som i olika omfattning knyter an till kommunernas uppdrag för barn och unga i samhällsvård. Utredningen har inte beaktat kopplingen till länsstyrelsernas anknyttande uppdrag och länsstyrelsernas generella uppdrag att samordna och stödja kommunerna med bland annat kunskapshöjande insatser. Länsstyrelsen vill därför påtala denna möjlighet att utnyttja en befintlig struktur för samverkan med

angränsande arbetsområden avseende social hållbarhet till exempel barnrätt, arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, vålds- och brottsförebyggande arbetet med mera. I samband med en implementering av utredningens förslag bör därför länsstyrelsernas roll i sammanhanget tydliggöras.

Utifrån länsstyrelsernas uppdrag om att stödja kommunernas förmåga att ta emot ensamkommande barn, med utgångspunkt i barnkonventionen, har vi valt att särskilt beakta huruvida dessa barns rättigheter är i linje med utredningens förslag. Vi utvecklar våra synpunkter avseende denna målgrupp nedan.

6 Stärkt kvalitet i familjehemsvård

Länsstyrelsen är överlag positiv till detta kapitelns förslag. Den samlade forskningen visar att barn mår bättre av att vistas i en familjemiljö jämfört med att vara placerad på en institution. Vi välkomnar därför förslagen om att stärka familjehemsvården och öka andelen barn som placeras i någon familjehemskategori.

Föreslagna stöd- och utbildningssatsningar, införandet av familjehemskategorier och upprättandet av ett familjehemsregister (kapitel 7) är exempel på bra insatser för att stärka kvalitén. Vi befarar dock fortfarande svårigheter för kommunerna med att rekrytera tillräckligt många familjehem och önskar därför ytterligare satsningar för att höja intresset och statusen för att vara familjehem.

6.6.23 Förslag för att öka användandet av nätverkshem

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att öka användandet av nätverkshem.

Forskning visar att nätverkshem är den generellt bästa placeringsformen för barn och unga. Samtidigt visar utredningen på olika riskfaktorer som är av största vikt att ta hänsyn till när placering av bland annat ensamkommande barn i nätverkshem övervägs. Förslagen om vad Socialnämnden ska ta hänsyn till (5.5.4) bedöms vara en bra hjälp inför ett sådant beslut. Bortsett från Socialnämndens skyldighet att säkra barnets trygghet och skydd så behövs en viss flexibilitet kopplat till vissa andra krav på nätverkshemmen. Länsstyrelsen vill förtydliga att hemmets förmåga att ge barnet den omsorg det behöver ska väga högre än övriga materiella krav på hemmet.

8.6.3 Stöd för lämplighetsbedömning vid inskrivning i HVB

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att Socialstyrelsen ska ta fram kunskapsstöd för lämplighetsbedömning vid inskrivning av barn och unga i HVB och stödboende.

I länsstyrelsernas återrapportering om ensamkommande barn för 2022 rapporterades att ensamkommande asylsökande barn i förekommande fall placerats i stödboende i brist på andra boendialternativ. I rapporten för 2023 framgår att drygt 20 procent av de svarande kommunerna har placering i stödboende som den vanligaste boendeformen för ensamkommande barn (exklusive barn som beviljats skydd enligt massflyktsdirektivet). Länsstyrelserna har även fått information om att kommunala HVB avvecklats och barn som en konsekvens av detta fått flytta till stödboende.

Ensamkommande barn får dock inte behandlas som en homogen grupp. Här innefattas individer med en hög grad av självständighet, men också individer som är i behov av känslomässigt stöd och/eller stöd för att förstå det svenska samhället, klara av skolan och ha ett socialt nätverk och meningsfull fritid. Vid en lämplighetsbedömning om ett stödboende är en alternativ boendeform bör barnet eller ungdomens integrering till det svenska samhället vidare vägas tungt för att främja en framtida etablering på arbetsmarknaden och undvika långvarigt utanförskap. Kunskapsstöd för en god matchning utifrån barnets eller ungdomens bästa och individuella behov är därför varmt välkommet.

11.6.1 Socialnämnden ska pröva behovet av fortsatt vård inför att barnet fyller 18 år

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att Socialnämnden får en skyldighet att pröva behovet av fortsatt vård inför att barnet fyller 18 år.

Länsstyrelsen är medveten om att utredningen inte skulle beröra regelverket för ensamkommande barn och den statliga ersättningen för mottagandet av dessa barn och unga. Vi ser ändå behovet av att notera att man utifrån ett mänskligt rättighetsperspektiv gör stor skillnad på unga individers rätt till vård och stöd av Socialnämnden utifrån deras migrationsstatus.

I utredningen omnämns ensamkommande barn och unga som en grupp som i många fall saknar nätverk och därför är i beroende av samhällets omsorg. Vidare kan dessa barn och unga bära på trauman kopplade till flykten, vilket kan innebära en särskild utsatthet. Trots denna utsatthet upphör i stort sett alltid ensamkommande barns möjlighet till fortsatt placering enligt socialtjänstlagen i samband med den unges 18-årsdag. Förslaget om barnets egen inställning till fortsatt vård och förmåga att leva ett självständigt liv gäller alltså inte denna målgrupp. Från 18-årsdagen övergår ansvaret till Migrationsverket, vilket inte allt för sällan innebär en abrupt flytt från en ort till en annan. Vidare resulterar detta ofta i uppbrott från skola, vänner och övriga trygga sammanhang utan att hänsyn tas till ungdomens behov och önskan. En sådan flytt är inte heller i linje med utredningens förslag om att Socialnämnden noga ska förbereda barnet eller ungdomens flyttning (5.5.4).

Länsstyrelsen anser att det även behöver utredas hur asylsökande ensamkommande barn och ungas behov och inställning till fortsatt vård ska beaktas. Man behöver vidare se över hur samverkan mellan Migrationsverket och Socialnämnden kan förbättras, bland annat för att tillse att byte av skola kan undvikas och att målgruppen ges förutsättningar att fullfölja sin gymnasieutbildning. En närmare samverkan skulle vidare ge dessa barn och unga bättre förutsättningar att hantera de förändringar som kommer att ske i samband med att placeringen genom Socialnämnden upphör och ansvaret övergår till Migrationsverket.

11.6.4 Stöd till vårdnadshavare när barnet flyttar hem

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om erbjudan om fortsatt råd och stöd från Socialnämnden efter att samhällsvården upphört.

Barn har enligt föräldrabalken rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran och utifrån ett barnrättsperspektiv är det viktigt att föräldrar och vårdnadshavare ges det stöd de behöver för att kunna möta barns behov och känna sig trygga i sitt föräldraskap.

Föräldraskapsstödjande insatser är vidare en viktig åtgärd i det brottsförebyggande arbetet eftersom barn som har varit placerade har en ökad risk att hamna i kriminalitet. Det samma gäller Socialnämndens stöd till föräldrar och vårdnadshavare som föreslås under 5.5.8.

Föräldrar som återförenas med sitt barn i Sverige som tidigare varit placerat som ensamkommande barn, är i stort behov av långtgående stödinsatser från Socialnämnden efter att barnets samhällsvård upphört. Denna målgrupp är per definition inkluderad i detta förslag, men vi anser ändå att det finns en risk att dessa familjer faller mellan stolarna. Föräldrarna ges vanligtvis insatser via etableringsprogrammet och i vissa fall kompletterande försörjningsstöd. Något som dock ofta brister är föräldrastödjande insatser utifrån ett barnrättsperspektiv. I många fall hamnar ett stort ansvar på dessa före detta ensamkommande barn att hjälpa sin familj i kontakt med myndigheter och det svenska samhället. Ett ansvar som inte ska ligga på barnet eller ungdomen. Vi vill också betona vikten av att ge dessa nyanlända föräldrar utökad samhällsorienterande information om uppfostran och andra områden som är viktiga för familjelivet i Sverige.

Konsekvensanalys

Länsstyrelsen välkomnar förslagen att satsa resurser på kompetenshöjande insatser hos kommunerna. Vi befarar dock att den finansiella satsningen inte är tillräcklig. Eftersom förslagen indikerar både en strukturförändring och höjd ambition behövs en mer långsiktig satsning.

Om förslagen och de nya lagändringarna ska få genomslag i praktiken är det av högsta vikt att Socialnämnden får tillräckligt med resurser. Ansvariga tjänstemän behöver utbildas och få en förståelse för alla nya regler och lagar för att sen skapa en hållbar struktur i att förvalta sitt utökade uppdrag. Därtill behöver kommunerna, som redan idag vittnar om bristande resurser och kapacitet att möta nuvarande uppdrag, ta höjd för ökade kostnader kopplat till bland annat förslaget om tätare uppföljningar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med integrationsutvecklare Ida Storm Mukwana som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Emma Willaredt och enhetschef Nina Lindgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

s.sof@regeringskansliet.se